

سیر امثال

نهیج البلاغه

در ادبیات

زهر انوروزی

۱۳۹۰

سرشناسه	:	نوروزی، زهرا، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور	:	سیر امثال نهج البلاغه در ادبیات/ زهرا نوروزی.
مشخصات نشر	:	آبادان: نشر هرمنوتیک، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	:	۱۳۳ ص.
شابک	:	978-600-91964-5-6
موضوع	:	نهج البلاغه در ادبیات
رده بندی کنگره	:	۳۴۴۲PIR / ن ۹۰۹
رده بندی دیویی	:	۰/۹۳۱۶۸
شماره کتابشناسی ملی	:	۶۲۱۸۷۳۲

www.ketab.ir

نام کتاب	سیرامثال نهج البلاغه در ادبیات
مولف	زهرا نوروزی
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۱۹۶۴-۵-۶
چاپ	اول/ ۱۳۹۰
شمارگان	۱۰۰۰
قیمت	۳۵۰۰۰ ریال
طرح جلد	محمد بحرانی پور
تنظیم	م/ فرهانیان

نشر هرمنوتیک

آبادان، سرویس قنواتی، ۲۰متری، دست راست بن بست اول، پلاک ۳۱
تلفکس ۰۶۳۱-۴۴۲۴۶۱۹

درمیدانها المور والورج

مقدمه ۷

فصل اول

- ۱۱ نهج البلاغه تصویرگر اندیشه امام
۱۲ زیبایی شناختی نهج البلاغه
۱۴ درباره بلاغت امیر
۱۸ آثار ماندگار
۳۲ مباحث و موضوعات نهج البلاغه

فصل دوم

- ۲۵ جایگاه نهج البلاغه
الامثال «الف» [۳۷-۳۸]
۲۸ «آخِرُ الدَّوَاءِ الْكَيُّ»
۳۰ «اِخْتِطَافُ الذَّنْبِ الْاِزْلَ دَامِيَةِ الْمِعْزَى الْكَسِيرَةِ»
۳۱ «اِخْذِ الْقَلِيلَ خَيْرَ مِنْ تَرْكِ الْكَثِيرِ»
۳۱ «اَمْضِ لِكُلِّ يَوْمٍ عَمَلَهُ فَاِنْ لِكُلِّ يَوْمٍ مَا فِيهِ»
۳۲ «اِنَّمَا اَكَلْتُ يَوْمَ اَكَلْتُ الشُّورَ الْاَبْيَضَ»
۳۴ «اِنَّهَا خَدَعَةُ الصَّبِيِّ عَنِ اللَّبَنِ فِي اَوَّلِ الْفِصَالِ»
۳۶ «اَوَّلَى النَّاسِ بِالْغَفْوِ اَقْدَرُهُمْ عَلَى الْعُقُوبَةِ»
۳۷ «وَاَيُّمَ اللَّهِ لَا يَفْرُقَنَّ الْبَاطِلَ حَتَّى اُخْرِجَ الْحَقَّ مِنْ خَاصَرَتِهِ»
الامثال «ب» [۳۷]
۹۷ «بَاعَ الْيَقِيْنَ بِشَكِّهِ وَالْعَزِيْمَةُ بِوَهْنِهِ»
الامثال «ج» [۳۹-۴۲]
۳۹ «تَزُولُ الْجِبَالُ وَلَا تَزُلُ»

- ٣٩ ----- «تَعَجُّ مِنْهُ الْمَوَارِيثُ»
- ٤٠ ----- «تَقْصُرُ دُونَهَا الْأَنْوُقُ، وَ يُحَاذِي بِهَا الْعَيُوقُ»
- ٤٢ ----- «التَّقْوَى مَطَايَا ذَلَّلَ حُمِلَ عَلَيْهَا أَهْلُهَا»
- ٤٢ ----- «تَمِيدُ بِأَهْلِهَا مِيدَانُ السَّفِينَةِ»
- [الأمثال «ج»] [٤٣]
- ٤٣ ----- «جَاءَ بِأَمْرٍ لَمْ يُعْرِفْ بَأْتُهُ»
- ٤٣ ----- «جَادِبُ الشَّيْطَانِ قِيَادَتِي»
- [الأمثال «ج»] [٤٤-٤٦]
- ٤٤ ----- «حَتَّى يُخْلِطَ زُبْدَكَ بِخَائِرِكَ وَ ذَائِبَكَ بِجَامِدِكَ»
- ٤٥ ----- «تَحْدُوكُم حَدُّو الرَّاجِرِ بِشَوْلِهِ»
- ٤٦ ----- «حَنٌّ قَدْ حَ لَيْسَ مِنْهَا»
- [الأمثال «ج»] [٤٩]
- ٤٩ ----- «خَبَّاطُ جِهَالَاتٍ»
- [الأمثال «د»] [٥٠-٥١]
- ٥٠ ----- «دَاعَى مُسَدَّدِهِ إِلَى النَّضَالِ»
- ٥١ ----- «دَعِ مَا لَا تَعْرِفُ»
- [الأمثال «ر»] [٥٢-٥٩]
- ٥٢ ----- «رَأَى الشَّيْخَ أَحَبَّ إِلَى مَنْ جَلَدِ الْعَلَامِ»
- ٥٣ ----- «رُبَّ بَعِيدٍ أَقْرَبُ مِنْ قَرِيبٍ وَ رُبَّ قَرِيبٍ أَبْعَدُ مِنْ بَعِيدٍ»
- ٥٤ ----- «رُبَّ قَوْلٍ أَنْفَذَ مِنْ صَوْلٍ»
- ٥٤ ----- «رُبَّ مَلُومٍ لَأَذْنَبَ لَهُ»
- ٥٦ ----- «رَجَعَ الْحَقُّ إِلَى أَهْلِهِ»
- ٥٦ ----- «رَدُّوا الْحَجَرَ مِنْ حَيْثُ جَاءَ»
- ٥٨ ----- «رَكِبْنَا أَعْجَازَ الْإِبِلِ وَ إِن طَالَ السَّرَى»
- ٥٩ ----- «رَمَى بِأَفْوَاقٍ نَاصِلٍ»
- [الأمثال «ش»] [٦٠-٦٣]
- ٦٠ ----- «شَتَّانَ مَا يَوْمِي عَلَى كُورِهَا / وَ يَوْمَ خِيَانِ أَخِي جَابِرٍ»

- ٦٢ ----- « شَدُّوا عُقْدَ الْمَازِرِ »
- ٦٢ ----- « الشَّرُّ بِالْشَّرِّ مُلْحَقٌ »
- ٦٣ ----- « شَيْقِشِقَةٌ هَدَرَتْ ثُمَّ قَرَّتْ »
- الامثال « صر » [٦٥-٦٦]
- ٦٥ ----- « صَاحِبُهَا كَرَّابِ الصَّعْبَةِ »
- ٦٥ ----- « صَالِ الدَّهْرِ صَالِ الْعُقُورِ »
- ٦٦ ----- « صَنَائِعُ الْمَرْوُوفِ تَقَى مَصَارِعَ الْهَوَانِ »
- الامثال « ضر » [٦٦]
- ٦٦ ----- « ضَحَّ زَوْيْدًا »
- الامثال « ط » [٦٩]
- ٦٩ ----- « الطَّرِيقُ الْوُسْطَى هِيَ الْجَادَةُ »
- ٦٩ ----- « طُوبَى لِمَنْ شَغَلَهُ عَيْبُهُ عَنْ غُيُوبِ النَّاسِ »
- الامثال « ع » [٧٣-٧٤]
- ٧٠ ----- « الْعَالِمُ مَنْ عَرَفَ قَدْرَهُ »
- ٧١ ----- « عَفْطَةُ الْعَنْزِ »
- ٧٢ ----- « الْعِلْمُ خَيْرٌ مِنَ الْمَالِ ، الْعِلْمُ يَحْرُسُكَ وَأَنْتَ تَحْرُسُ الْمَالَ »
- ٧٢ ----- « عَلَى وَضَرٍ مِنْ ذَا الْإِنَاءِ قَلِيلٌ »
- ٧٣ ----- « عِنْدَ الصَّبَاحِ يَحْمَدُ الْقَوْمُ السُّرَى »
- الامثال « ف » [٧٦]
- ٧٦ ----- « فَارَوْا اللَّهَ بِالسَّهْمِ الْأَخِيبِ »
- الامثال « ق » [٧٧-٧٨]
- ٧٧ ----- « قَدْ أَضَاءَ الصُّبْحُ لِذِي عَيْنَيْنِ »
- ٧٨ ----- « قَدْ قَدَّمَ لِلْوُتْبَةِ يَدًا وَ آخَرَ لِلنُّكُوصِ رِجْلًا »
- ٧٨ ----- « قَلْبَتِ لَابِنِ عَمَّكَ ظَهَرَ الْمَجْنُ »
- الامثال « ك » [٨٧-٨٨]
- ٨٠ ----- « كَالطَّاعِنِ عَنِ نَفْسِهِ لِيَقْتُلَ رَدْفَهُ »
- ٨١ ----- « كَعُورِ الصَّبْعِ »

٨٢ ----- « كَلَعَقَهُ لِاعِقٍ »

٨٣ ----- « كَم مِّنْ أَكْلَةٍ مَّعَتَ أَكَلَاتٍ »

٨٦ ----- « كَنَاقَشِ الشُّوْكَهَ بِالشُّوْكَهَ »

٨٧ ----- « كَنَاقِلِ التَّمْرِ إِلَى هَجَرَ »

[٨٩-٩٩] « ل »

٨٩ ----- « أَلَّسَانُ سَبْعٍ إِنْ خَلَّى عَنْهُ عَقَرَ »

٩٠ ----- « لَا تَجْتَمِعُ عَزِيمَةٌ وَوَلِيمَةٌ »

٩١ ----- « لَا رَأْيَ لِمَنْ لَا يُطَاعُ »

٩٣ ----- « تَالَقَيْتُ حَبْلَهَا عَلَى غَارِبِهَا »

٩٤ ----- « لَبَّثَ قَلِيلًا يَلْبُثُ الْهَيْجَا حَمَلٌ »

٩٥ ----- « لَمْ يَعْضْ عَلَى الْعِلْمِ بِمِرسٍ قَاطِعٍ »

٩٩ ----- « لَوْ كَانَ يُطَاعُ لَقَصِيرَ أَمْرٍ »

[١١٠-١١٢] « م »

١١٠ ----- « مَن أَكْثَرَ أَهْجَرَ »

١١٢ ----- « مَن مَلَكَ اسْتَأْثَرَ »

[١١٣-١١٩] « و »

١١٣ ----- « وَ تِلْكَ شَكَاةٌ ظَاهِرٌ عَنْكَ عَارُهَا »

١١٥ ----- « وَ دَعَّ عَنْكَ نَهْبًا صِيحٌ فِي حَجَرَاتِهِ »

١١٨ ----- « وَقَدْ يَسْتَفِيدُ الظَّنُّ الْفُتْنُصَحُ »

١١٩ ----- « وَ الدَّهْرُ يَوْمَانِ يَوْمٌ لَّكَ وَ يَوْمٌ عَلَيْكَ »

١٢٢ ----- نتيجة گیری

١٢٤ ----- منابع

کلام حضرت علی علیه السلام کلامی دون کلام الهی و فوق کلام مخلوق خداست لذا فصاحت و بلاغت کلام حضرت امیر علیه السلام بر تمامی مسلمانان و دوست و دشمن پوشیده نیست ، کلام ایشان بر گرفته از کلام خداوند متعال و در محضر رسول خدا (ص) آشنایی بر کلیه ی امورات هستی یافته و اساس و بنیان هدایت را در اختیار مسلمانان گذاشته، کلام حضرت آنچنان پر معنی و پیر بار است که هر کس از این اقیانوس نور و هدایت ، توشه آخرت خود را برگرفته است که گاه یک جمله آن بزرگوار ناجی قومی بوده است.

آن حضرت علاوه بر استفاده از وحی الهی و ارتباط پر گهر با حضرت خاتم الانبیاء (ص) گاهی در بعضی از خطب و نامه ها و کلمات قصار خود از امثال متداول بین مردم جهت روشن نمودن منظور خود استفاده نموده است که این خود جای بحث و بررسی است که در این مقوله نمی گنجد.

لذا بر آن شدم که با تحقیق و بررسی بر کلام پیر بار امیر مؤمنان حضرت علی بن ابیطالب علیه السلام و تعیین تعدادی از امثال که هدف اصلی این رساله می باشد و با ارائه اسناد و مدارک بیان گردیده است و این امثال برای اولین بار توسط حضرت به کار برده شده یا اینکه امام این امثال را از دیگران عاریه گرفته است و در صورت مثبت بودن پاسخ گوینده ی اصلی ضرب المثل یا علت و سبب وقوع آن ، و در چه زمینه ای این ضرب المثل به کار گرفته شده است. اما این رساله از دو فصل تشکیل شده است:

فصل اول: بیان شده است ، که نهج البلاغه ، تصویری است از اندیشه ی هدایتگرانه امام علیه السلام ، ویژگی های کلام امام علیه السلام ، زیبایی های نهفته در کلام حضرت ، بلاغت کلام مولا ، استفاده تمام مسلمانان در عصرها و زمان های مختلف ، برتری کلام ایشان بر تمامی کلام انسان ها و همچنین بساحت و موضوعاتی که در نهج البلاغه مطرح شده است ، رابطه کلام حضرت با قرآن ، که مبدأ و منشأ کلام مولا ، بر گرفته از کلام الهی و حضرت رسول (ص) می باشد بیان گردیده است .

فصل دوم : مشتمل بر جایگاه نهج البلاغه و تعیین امثال به ترتیب حروف الفبا ذکر گردیده است که در این ضرب المثلها ، به معانی لغوی ، نحوه ی کاربرد و سرچشمه ی اصطلاحی آنها و وقایع مهم تاریخی آن ذکر شده است . در ضمن تشابهات شری هر ضرب المثل ثبت شده است .
لذا با توجه به کاربرد نهج البلاغه در زمان های مختلف و ترجمه و تفسیر آن و منابع و مراجع مختلف وجود داشته ، که با توکل به خدا و همیاری و همکاری اساتید محترم نسبت به گردآوری این رساله اقدام گردیده است .